

AKTIVERNES SAMMENSÆTNINGS BETYDNING FOR DE ØKONOMISKE NØGLETAL

NOTAT

Driftsgrenen planteavl, fylder mere hos slagtesvineproducenterne end hos smågriseproducenterne. Dette betyder at slagtesvineproducenterne vil have et lavere afkast end smågriseproducenterne på bedriftsniveau.

INSTITUTION: SEGES SVINEPRODUKTION

FORFATTER: MIKKEL L. JACOBSEN OG FINN K. UDESEN

UDGIVET: 29. DECEMBER 2017

Dyregruppe: Slagtesvin og smågrise

Fagområde: Produktionsøkonomi

Nøgleord: Nøgletal, slagtesvinsproduktion, smågriseproduktion, planteavl

Sammendrag

En god rentabilitet er vigtig for enhver bedrift. Men kapitalafkastningsgraden kan være forskellig fra bedrift til bedrift, da aktivernes sammensætning har en betydning for, hvornår bedriften har en god rentabilitet. Planteavlsdriftsgrenen giver generelt lavere afkast end svineproduktionens. Planteavl genererer et lavere afkast, fordi kapitaltilpasningsevnen er lav for denne produktionsform, på grund af den relative store investering i forhold til bruttoudbytte. Noget af planteproduktionens afkast kommer dog også i form af forventede værdiændringer i jorden, som går direkte ind på egenkapitalen, og

derfor ikke kan aflæses i afkastningsgraden i driftsgrensopgørelserne. Det er en effekt der skal tages højde for når der læses nøgletal og derfor skal umiddelbar sammenligning af nøgletal foretages varsomt. Investering i planteavl ses også som mindre risikofyldt end en investering i svineproduktion, hvorfor der forlanges mindre afkast ved investering.

En smågriseproducent har nemmere ved at opnå en god afkastningsgrad på sin bedrift end en slagtesvineproducent. En slagtesvineproducents nøgletal for bedriften er generelt mere følsomme for resultatet i driftsgrenen planteavl end smågriseproducenter, da aktiverne i planteavlsdriftsgrenen fylder relativt mere hos slagtesvineproducenten end smågriseproducenten og indtjeningsudsvingene er betydeligt mere stabile slagtesvineproducentens svinedriftsgren end i smågriseproducentens.

Udover forskellen i produktionsformerne er det også væsentligt at tage andre højde for andre faktorer når bedriften vurderes på nøgletal. Eje- og lejeforhold er en vigtig faktor. Hvis man lejer store dele af sin gård, vil kapitalpasningsevnen være bedre, og man vil have nemmere ved at opnå en god afkastningsgrad. Andre faktorer der kan påvirke overskudsgraden og derved afkastningsgraden, er jordtype, valg af afgrøde, samt produktiviteten i svineproduktionen. Disse forskelle understreger vigtigheden i at bruge benchmarking i den rigtige sammenhæng for at kunne vurdere en bedrift. Derfor er det en god ide at bruge Business Check og DB tjek for at kunne lave benchmarking af driftsgrenene med sammenlignelige bedrifter.

Baggrund

Afkastningsgraden er et vigtigt nøgletal til vurdering af bedriftens rentabilitet, og den bruges ofte til benchmarking. Afkastningsgraden er også et yndet nøgletal for pengeinstitutterne til at vurdere bedrifter og projekter indenfor landbruget. Men sammensætningen af bedriftens aktiver påvirker nøgletallet, og kan have betydning for, hvornår bedriften leverer et relativt godt afkast. Det er vigtig for landmanden at have et godt afkast på hele bedriften for at kunne drive landbruget på længere sigt og tilfredsstille bedriftens interesser. Udfordringen med udregning af afkastningsgraden for hele bedriften er, at der sættes forskellige krav til de forskellige driftsgrene, hvilket kan give en forvridning i en "god" afkastningsgrad for hele bedriften. Der sættes f.eks. forskellige krav til afkastet for planteavl og svineproduktion, da noget af det forventede afkast i planteavl ligger i værdistigninger for jorden, og derved ikke beregnes med ind i overskudsgraden og dermed heller ikke afkastningsgraden.

Formål

Formålet med dette notat er at belyse hvordan udviklingen i de 2 driftsgrene har påvirket og kan påvirke afkastningsgraden for hele bedriften, og hvordan sammensætningen af aktiverne i forholdet imellem planteavl og svineproduktion kan have en effekt på hele bedriftens nøgletal. Notatet vil i den forbindelse også belyse udviklingen i svineproduktion med planteavl i perioden 2014-2016 i både slagtesvinsproduktion og smågriseproduktion med hovedfokus på nøgletal. I analysen vil der

hovedsagligt være fokus på nøgletal, og hvilke komplikationer, der kan forekomme ved at udregne og bruge disse tal.

Materiale og metode

Datagrundlag

Data består af driftsregnskaber og driftsgrensanalyser fra perioden 2014 til 2016. Analysen har fokus på forskelle i nøgletal imellem de 2 produktionsformer indenfor svineproduktion med planteproduktion og bedriftens sammensætning af aktiver, samt de forskelle der er imellem svineproduktion og planteproduktion. Følgende kriterierne er opsat til regnskaberne i datasættet:

For **smågriseproducenter** er følgende krav:

- Bedriften er defineret som smågriseproducent (30 kg) og har samtidig planteproduktion.
- Bedriften har over 500 årssøer.

For **slagtesvineproducenter** er følgende krav:

- Bedriften er defineret som slagtesvineproducent og har samtidig planteproduktion.
- Bedriften producerer over 2000 slagtesvin på årsbasis.

Derudover må bedrifterne ikke have betydelig indtægter fra andre kilder, såsom mink og kvæg, da det kan have en betydelig effekt på bedriftens overordnede rentabilitet. Derudover skal bedrifterne have driftsgrensanalyser i begge driftsgrene.

Bedrifterne skal også hovedsagelig være selvejede, da det ikke ønskes at belyse forskellen på nøgletal for lejere og ejere, da netop dette kan have en stor påvirkning på nøgletallene. Derfor sorteres bedrifter med ekstrem lav andel fast ejendom på balancen fra, da det er en god indikator for at bedriften hovedsaglig er lejet.

Det giver følgende antal regnskaber som data for analysen.

Antal regnskaber	2014	2015	2016
Slagtesvinsproduktion	212	205	195
Smågriseproduktion	95	85	112
Samlet	307	290	307

Tabel 1: Antal regnskaber i analysen

Nogle bedrifter indgår mere end en gang, da de har fået lavet driftsgrensanalyserne i mere end et år. Som udgangspunkt er dette dog ikke et problem, da den primære interesse ligger i at vise, den overordnet udvikling og de grundlæggende strukturforskelle.

Der analyseres på følgende nøgletal: Afkastningsgraden(AG), overskudsgraden(OG) og aktivernes omsætningshastighed(AOH).

Afkastningsgraden forklares som resultat før finansielle omkostninger over aktiver og viser hvor rentabel bedriften er. Den viser altså afkastet på den investerede kapital.

Afkastningsgraden beregnes på følgende måde:

$$\text{Afkastningsgrad} = \frac{\text{Resultat af primær drift} + \text{Eu støtte} - \text{ejerløn} - \text{korrigeret nettoforpagning}}{\text{Landbrugsaktiver}}$$

Men kan også udregnes ud fra de andre nøgletal:

$$\text{Afkastningsgrad} = \text{Overskudsgrad} * \text{Aktivernes omsætningshastighed}$$

Denne sammenhæng gør, at man kan forklare afkastningsgraden og dens udvikling ud fra de andre to nøgletal.

Overskudsgraden forklares som resultat før finansielle omkostningers andel af bruttoudbyttet. Overskudsgraden viser bedriftens indtjeningsevne eller sagt på en måde; evnen til at omdanne omsætning til overskud. Overskudsgraden er, som nævnt i notat 1627 af Thomas Ø. Pedersen og Finn K. Udesen[1] en rigtig god indikator for, hvordan bedriften klarer sig. Det er vigtigt, at landmanden kan lave overskud på den omsætning, som han laver.

Den regnes ud på følgende måde:

$$\text{Overskudsgrad} = \frac{\text{Resultat af primær drift} + \text{Eu støtte} - \text{ejerløn} - \text{korrigeret nettoforpagning}}{\text{Bruttoudbytte}}$$

I ovenstående formel skal den afkoblede EU-støtte ses som en ekstra indtægt, imens ejerlønnen er en ekstra omkostning. Dele af nettoforpagtningen skal medregnes i resultatet før renter, da disse indtægter og udgifter relaterer sig direkte til driften. Grundet kravet om sammenlignelighed på tværs af bedrifter ønskes den del af forpagtningen, som svarer til renteudgifterne, ikke medtaget. Den korrigerede nettoforpagtning beregnes således som:

$$\text{Lejeindtægter} - \text{jordleje} - \text{bygningssleje} * (1 - A),$$

hvor $(1-A)$ angiver den andel af bygningsslejen, som svarer til renteudgifterne, hvis bygningerne havde været ejede. Dette er naturligvis en tilnærmet størrelse baseret på skøn. I dette notat er $(1-A)$ estimeret til 1/3 over alle år, baseret på en analyse af historiske forholdstal for afskrivninger og

renteudgifter i driftsgrensanalyserne. Ved at foretage denne korrektion sikres en højere grad af sammenlignelighed på tværs af bedrifter med forskellige eje-/lejeforhold.

Aktivernes omsætningshastighed også kaldet kapitaltilpasningsevnen forklares som udbytte over aktiver. Den beskriver, hvor god bedriften er til at skabe omsætning ud fra bedriftens aktiver. Det kan være svært at forbedre kapitaltilpasningsevnen, men den er vigtig i forhold til afkastningsgraden. Den regnes ud på følgende måde:

$$\text{Aktivernes omsætningshastighed} = \frac{\text{Bruttoudbytte}}{\text{Landbrugsaktiver}}$$

I ovenstående formel bruges landbrugsaktiver til beregning af kapitaltilpasningsevnen, men også tidligere ved beregning af afkastningsgraden. En udforing ved nøgletal, hvor aktiver indgår, er eje/lejeforholdet ligesom i overskudsgraden. Ejere vil have væsentlig flere aktiver og derved have svære ved at få meget gode eller dårlige kapitaltilpasningsevne/afkastningsgrad. Generelt er de knap så følsomme overfor udsving i markedet, når man kigger på nøgletal, da det skal fordeles på flere aktiver.

I notatet vil der blive brugt simple diagrammer og tabeller for nemt at kunne visualisere resultaterne.

Resultater og diskussion

Udviklingen i nøgletallene for slagtesvineproducenterne på bedriftsniveau ses i nedenstående tabel

Tabel 2:Nøgletal for slagtesvineproducenter på bedriftsniveau

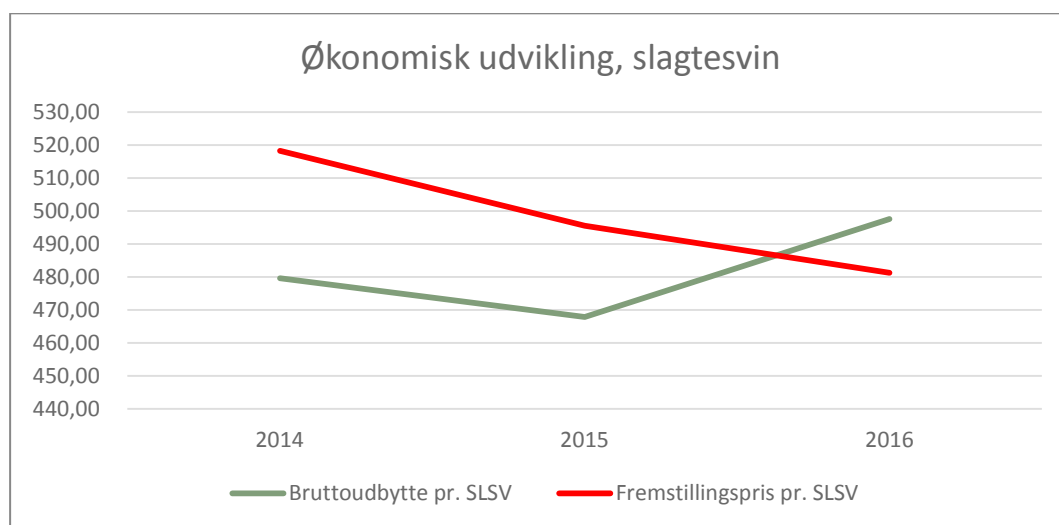
Nøgletal på bedriftsniveau, slagtesvineproduktion	2014	2015	2016
Afkastningsgrad	0,56 %	0,83 %	0,80 %
Overskudsgrad	3,38 %	4,44 %	4,19 %
Aktivernes omsætningshastighed	0,19	0,19	0,19

Som vist i tabel 2 er udviklingen i nøgletallene stabil og uden de store udsving. Afkastningsgraden ligger lavt og er gået fra 0,56 % i 2014 til 0,8 % i 2016, Aktivernes omsætningshastighed er også uændret og lav i perioden og er alle 3 år på 0,19. Overskudsgraden er forbedret en smule. I 2014 var den 3,38 % og i 2016 var den 4,19 %. Nøgletallene på bedriftsniveau viser kun den overordnede udvikling, det er dog mere interessant at se på afkastgraden for driftsgrenene svin og planteavl hver for sig.

Tabel 3: Nøgletal for driftsgrenen svin for slagtesvineproducenterne

Nøgletal for driftsgrenen svin	2014	2015	2016
Afkastningsgrad	-5,39 %	-4,15 %	2,42 %
Overskudsgrad	-8,33 %	-6,19 %	3,02 %
Aktivernes omsætningshastighed	0,74	0,75	0,73

Som vist i tabel 3 har slagtesvinsproduktionen haft det hårdt de seneste år med en negativ afkastningsgrad i både 2014 og 2015. Dette skyldes bl.a. den russiske embargo, der blev indført i 2014, og et generelt presset marked for svinekød.

Figur 1: Økonomisk udvikling, slagtesvin. Fremstillingspris pr. SLSV er i dette tilfælde beregnet som bruttoudbytte pr. SLSV fratrukket årets resultat pr. SLSV

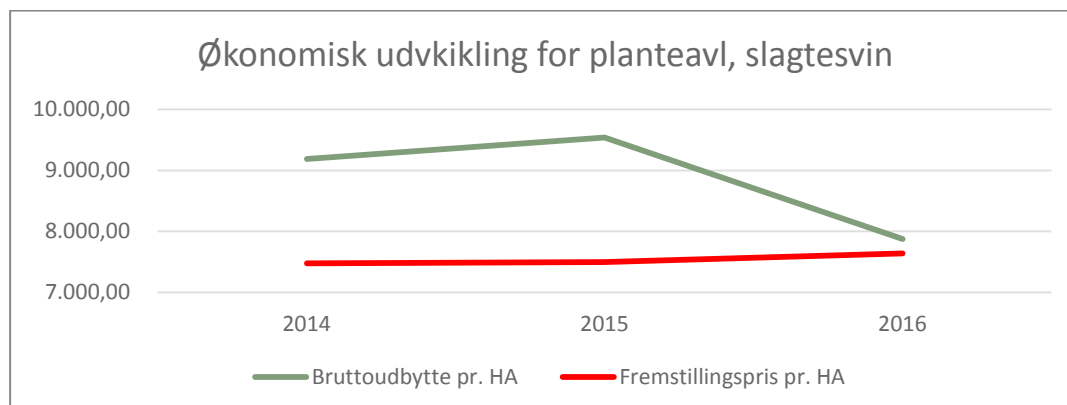
Som det ses i figur 1 var fremstillingsprisen højere end bruttoudbyttet både i 2014 og 2015. Slagtesvineproducenterne har dog formået at nedbringe fremstillingsprisen igennem hele perioden, hvilket munder ud i et overskud i 2016, hvor bruttoudbyttet pr. slagtesvin stiger over fremstillingsprisen. Værd at bemærke i tabel 3 er, at kapitaltilpasningsevnen er noget bedre for driftsgrenen svin end for bedriften, da den ligger omkring 0,75 i alle 3 år.

Tabel 4: Nøgletal for driftsgrenen planteavl for slagtesvineproducenterne

Nøgletal for driftsgrenen planteavl	2014	2015	2016
Afkastningsgrad	1,24 %	1,42 %	-0,04 %
Overskudsgrad	17,0 %	19,7 %	1,3 %
Aktivernes omsætningshastighed	0,07	0,08	0,06

Når der analyseres på nøgletallene for planteavl for slagtesvineproducenterne, ser det noget anderledes ud i forhold til driftsgrenen svin. Overskudsgraden er positiv i alle 3 år. I 2014 og 2015 ligger overskudsgraden på henholdsvis 17 % og 19,7 %, imens den lå på 1,3 i 2016. Som det kan ses

i figur 2, er fremstillingsprisen uden de stor ændringer i perioden, men udbyttet var væsentligt ringere i 2016 sammenlignet med de 2 andre år.

Figur 2: Økonomisk udvikling for planteavl for slagtesvineproducenterne. Fremstillingspris pr. HA er beregnet som bruttoudbytte pr. HA fratrukket årets resultat pr. ha.

I tabel 4 ses det også, at planteavl har en lav kapitaltilpasningsevne over årene. Det har stor indvirkning på afkastningsgraden. I 2015 var overskudsgraden i gns. 19,7 %, men dette betød kun en afkastningsgrad på 1,42 %. Afkastningsgraden ligger i alle år på under 1,5 %.

Det skal dog bemærkes, at i år 2016 var overskudsgraden positiv, imens afkastningsgraden var negativ. Denne forskel vil normalt ikke forekomme idet der normalt vil være samme fortegn for afkastningsgrad og overskudsgrad, men årenes afkastningsgrad og overskudsgrad er beregnet som gennemsnit af afkastningsgrader og overskudsgrader for en række producenter og det er forskelle i sammenhængene mellem overskudsgrad og afkastningsgrad producenterne imellem giver denne effekt.

Generelt for de 3 år kan man sige, at de 2 driftsgrene har udlignet hinanden, og derfor ses der ikke de store ændringer i nøgletallene på bedriftsniveau, selvom der har været væsentlige udsving for de 2 driftsgrene.

Tabel 5: Nøgletal for smågriseproducenter på bedriftsniveau

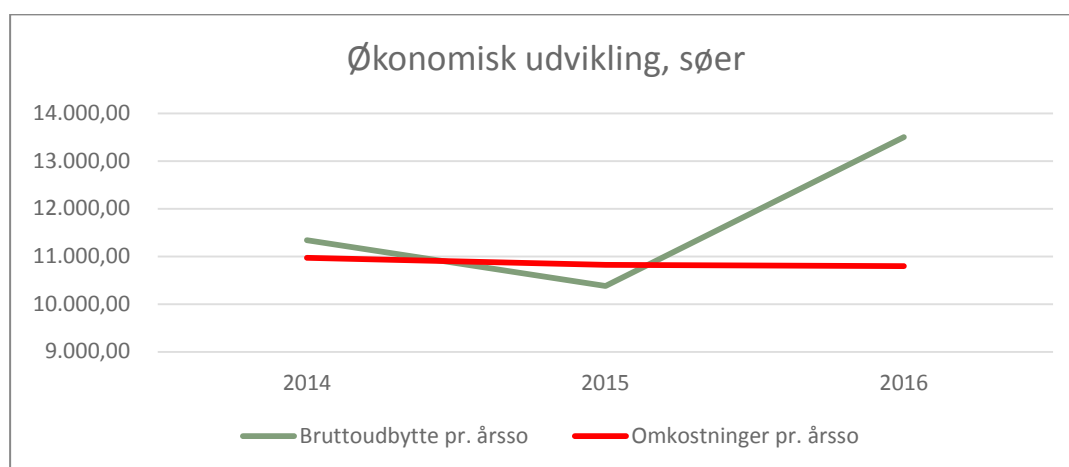
Nøgletal på bedriftsniveau, smågrisproduktion	2014	2015	2016
Afkastningsgrad	0,86 %	-0,31 %	5,07 %
Overskudsgrad	3,63 %	-0,26 %	16,64 %
Aktivernes omsætningshastighed	0,26	0,25	0,30

Når der analyseres på udviklingen i nøgletallene for smågriseproducenter i tabel 5 ses der større udsving. Afkastningsgraden gik fra 0,86 % til -0,31 % også helt op til 5,07 %.

Tabel 6: Nøgletal for driftsgrenen svin for smågriseproducenterne

Nøgletal for driftsgrenen svin	2014	2015	2016
Afkastningsgrad	1,36 %	-3,11 %	14,50 %
Overskudsgrad	2,53 %	-4,75 %	19,77 %
Aktivernes omsætningshastighed	0,60	0,60	0,73

Udviklingen i driftsgrenen svin for smågriseproducenter kan ses i tabel 6. Det viser nogenlunde den samme udvikling som for slagtesvineproducenterne. Smågriseproducenterne blev dog først for alvor ramt i 2015, hvor overskudsgraden faldt til -4,75 %. Priserne for smågrise fik dog et ordentlig boost i 2016, hvor et generelt bedre marked for svinekød, samt en stigning i efterspørgslen på smågrise fra udlandet, fik priserne til at stige. Dette kan ses i figur 3.

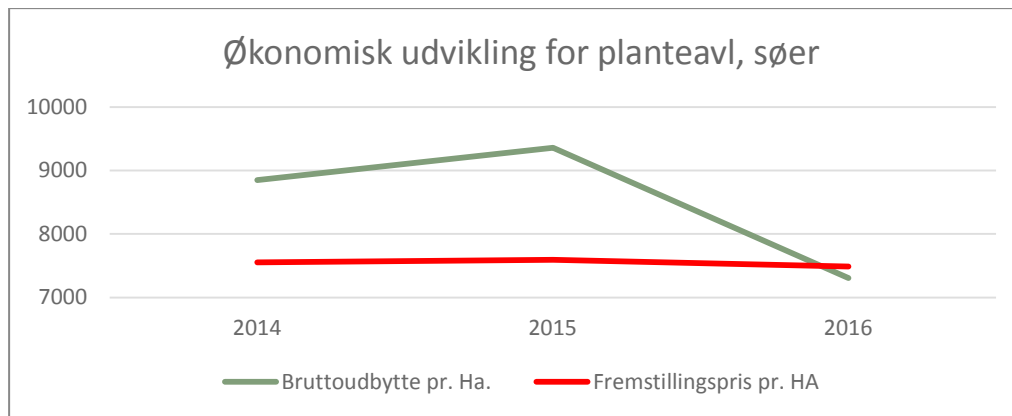
Figur 3: Økonomisk udvikling, søer. Fremstillingspris pr. årso er i dette tilfælde beregnet som bruttoudbytte pr. årso fratrullet årets resultat pr. årso

Denne udvikling i prisen betød en stigning i overskudsgraden til 19,77 % samt en forbedret kapitaltilpasningsevne, der gik fra 0,60 til 0,73. Dette medførte en stigning i afkastningsgraden, der gik fra -3,11 % til 14,5 %.

Tabel 7: Nøgletal for driftsgrenen planteavl for smågriseproducenterne

Nøgletal for driftsgrenen planteavl	2014	2015	2016
Afkastningsgrad	0,88 %	1,28 %	-0,31 %
Overskudsgrad	13,57 %	18,26 %	-3,61 %
Aktivernes omsætningshastighed	0,07	0,07	0,06

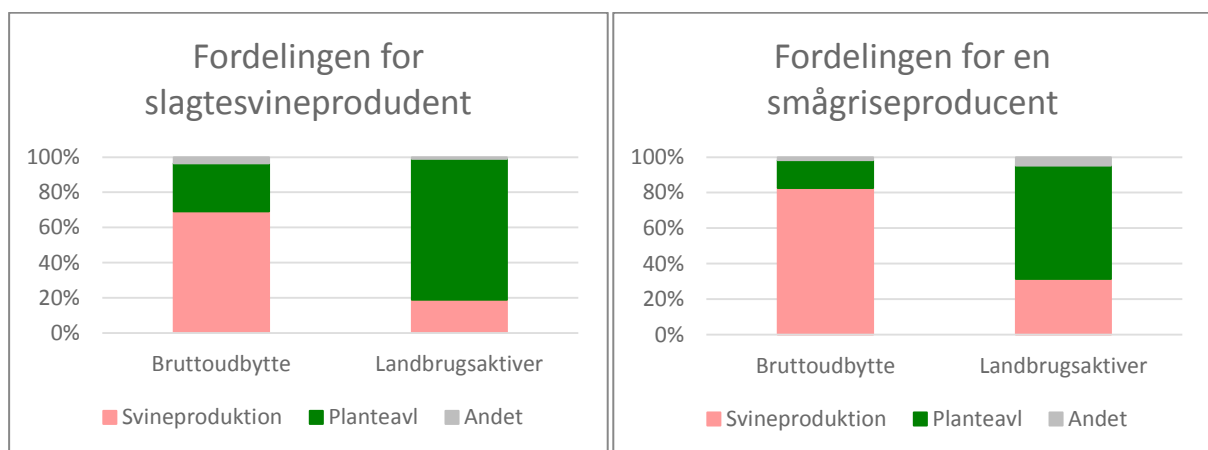
Udviklingen i planteavl for smågriseproducenterne minder meget om udviklingen fra slagtesvineproducenterne. I 2014 og 2015 lå overskudsgraden på henholdsvis 13,6 % og 18,3 % for plantavlen, imens den i 2016 lå på -3,6 %. Afkastningsgraden ligger også her under 1,5 % alle tre år, og den var endda -0,31 % i 2016. Det kan ses i figur 4, hvor udviklingen er vist.

Figur 4: Økonomisk udvikling for planteavl, søer. Fremstillingspris pr. ha er beregnet som bruttoudbytte pr. HA fratrullet årets resultat pr. HA

Bemærkelsesværdig er det dog, at slagtesvineproducenter klarer sig bedre igennem alle 3 år målt på de forskellige nøgletal.

Det interessante er, når de to typer bedrífers nøgletal sammenlignes, at der er en række strukturforskelle i bedrífernes opbygning, og at det har indflydelse på bedrífernes nøgletal.

Figur 5: Fordeling af bruttoudbytte og landbrugsaktiver i forhold til svineproduktion og planteavl for henholdsvis slagtesvineproducenter og smågriseproducenter. Dette er et gennemsnit over de 3 år.

Som det fremgår af figur 5 fylder planteavl mere hos slagtesvineproducenterne end hos smågriseproducenterne. Dette betyder, at nøgletallene for planteavl har større betydning for slagtesvineproducenternes overordnede nøgletal for bedriften end for smågriseproducenterne.

Hvis man sammenligner planteproduktion med svineproduktion ud fra nøgletallene i driftsgrens-analyserne kan man se, at kapitaltilpasningsevnen er meget lavere hos planteproduktionen. Dette betyder, at man får et lavere bruttoudbytte per investeret kr., og derfor får man svære ved at skabe en høj afkastningsgrad.

Denne forskel i driftsgrenenes evne til at generere et afkast betyder også, at blandt andet pengeinstitutterne, men også eksterne investorer har forskellige krav til rentabiliteten for henholdsvis planteavl og svineproduktion. Ved planteavl ønskes generelt en afkastningsgrad på omkring 4 %, mens afkastningsgraden hos svineproduktion gerne skulle lægge omkring 8 %. Det lavere krav til afkastningsgraden på et planteavlsbrug skyldes i vid udstrækning at jordaktiver vurderes at være mere værdifaste end staldbygninger som i langt de fleste tilfælde kun har en anvendelighed og der derfor er indlagt øget risikobetaling. Derudover er en del af det forventede afkast for planteavl, er værdistigninger på jorden, hvilket går direkte ind på egenkapitalen og første reelt kendes den dag hvor ejendommen sælges. Disse værdistigninger medtages ikke i driftsgrensregnskaberne og indregnes derfor ikke i indtjeningsnøgletallene.

Denne forskel i rentabiliteten for de to driftsgrene betyder også forskelle på bedriftsniveau imellem slagtesvineproduktion og smågriseproduktion. I gennemsnit for de analyserede bedriftstyper stod planteproduktionen for 80 % af aktiverne for slagtesvineproducenterne, mens det kun var 65 % for smågriseproducenterne. Dette betyder at svineproduktionen stod for 20 % af aktiverne for slagtesvineproducenterne, mens det stod for 35 % af aktiverne for smågriseproducenterne. Dette påvirker de ønskede/forventede afkastningsgrader på følgende måder:

Slagtesvineproducent: $8 \% * 20 \% + 4 \% * 80 \% = 4,8 \%$

Smågriseproducent: $8 \% * 35 \% + 4 \% * 65 \% = 5,4 \%$

Som det kan ses, bliver de ønskede afkastningsgrader forskellige for de to på bedriftsniveauer på grund af aktivernes sammensætning.

Generelt skal man passe på med at sammenligne bedrifters nøgletal. Som det kan ses, kan sammensætningen af aktiver have stor betydning. Der skal også tages højde for hvor mange af aktiverne der er lejet. Hvis en landmand lejer store dele af sin gård vil kapitaltilpasningsevnen være god, og derved vil han have lettere ved at opnå en god afkastningsgrad. Det er også en god ide at kigge på mere specifikke ting indenfor produktionen. Derfor er det en god ide at få lavet driftsregnskaber og benytte sig af Business og DB check, som giver gode mulighed for at benchmarke bedriften med lignende. Det giver også en god mulighed for at se, hvor der er forbedringsmuligheder. I sidste ende, handler det dog om at lave gode resultater på bedriftsniveau, hvilket et breakdown af bedriftens økonomi i driftsgrene kan medvirke til og give en fair vurdering af afkastet.

Konklusion

I både 2014 og 2015 var overskudsgrader omkring 15 % for både slagtesvineproducenternes og smågriseproducenternes planteproduktionsdriftsgrene, men afkastningsgrader på omkring 1 %. I 2016 faldt overskudsgraderne til 1,3 % og -3,6 % og afkastningsgrad på -0,04 % og -0,31 % i planteavl. Forbedrede prisforhold for svineproduktionen betød stigende overskudsgrader og

afkastningsgrader i svineproduktionens driftsgrenene og særligt hos smågriseproducenterne. Bedrifternes overskuds- og afkastningsgrader steg med indtjeningen i svineproduktionen og særligt for smågriseproduktionen opvejede en relativ lille positiv ændring af nøgletallene i svineproduktionen, den negative effekt af udviklingen i planteavl fra 2014 og 2015 til 2016 og samlet set blev bedriftens indtjeningsnøgletal forbedret, uanset at planteavl udgør mellem 65 og 80 pct. af balancen.

Dette viser svagheden i at vurdere en bedrift på nøgletal alene og i særdeleshed i at vurdere på baggrund af nøgletallene i de enkelte driftsgrensanalyser. Nøgletallene skal sættes i en kontekst og nøgletallenes relative betydning for denne samlede bedrift bør belyses. Fællestrækket i denne analyse er dog at nøgletallene for svineproduktionen er vigtigere at forholde sig til end for planteavl i forhold til hvor meget en ændring flytter. Den helt overordnede konklusion må være at alle nøgletal skal søges optimeret mest muligt.

Referencer

[1]	Pedersen, Thomas Ø.; Udesen, Finn K. (2016): Identifikation af de bedste slagtesvineproducenter. Notat nr. 1627. Videncenter for Svineproduktion
-----	--

//TOG//

Tlf.: 33 39 45 00

svineproduktion@seges.dk

Ophavsretten tilhører SEGES. Informationerne fra denne hjemmeside må anvendes i anden sammenhæng med kildeangivelse.

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov.

SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende de indlagte informationer.